

KÖNYVISMERTETÉS.

Bayer József: Schiller drámái a régi magyar színpadon és irodalmunkban.
Irta — — rendes tag. Székfoglalóul felolvasta a Magyar Tudományos Akadémia
1911. évi május 22-iki ülésében. Budapest. Kiadja a Magyar Tudományos Aka-
démia 1912. 8° 112 l. Ára 2 korona.

A Magyar Tudományos Akadémia mennél gyakrabban emelhetné *Bayer József* akadémiai rangját, mert minden székfoglalójával csak tudományos irodalmunk gazdagodik. Mikor 1899-ben, mint levelező-tag széket foglalt, »*Nemzeti játékszin, mint közügy*«¹ című tanulmányát lelkes csodálattal hallgattuk. Az elmúlt évben rendes tagsági székfoglalóján a fent olvasható cím alatt hozta nyilvánosságra legújabb tanulmányának eredményeit.

Amaz általánosabb volt. Szélesebb medre volt kulturánk történetében, mint emennek, sőt ez egy ér ama mederben. Gazdag ér s frissen csergedez.

Játékszínünk történetének első lapjain a kezdetleges eredeti művek között két szerző jelen meg különösebben. Az első Shakespeare, a második Schiller. Amannak *Hamletje* nyit meg egy nagy jelentőségű sorozatot: az angol költőóriás darabjainak sorozatát; ennek »*Räuber*«-ével lép először a magyar színpad pislá mécsora elé a németek legklasszikusabb drámaírója. Bayer az első színpadi szerző hatását a magyar színpadra és irodalomra bőségesen fejtegette egy két kötetes monographiában² — most a másodikról írt azon székfoglaló tanulmányban —, melyről szólni óhajtunk.

A könyv — mint címe mutatja — nem csupán Schiller színpadi szerepléséről szól — sőt első sorban nem is arról, hanem Schillernek a régi magyar irodalomban tapasztalható jelentőségéről. Hisz valójában először az irodalomban jelen az meg, s a színpad közvetítő út, melyen az irodalmat a közönséghez vezet. Az irodalom általánosító, terjesztő eszközéül tekinti a színpadot — *eszközül*, mely egyenrangú mágával az irodalommal. Hatása talán mélyebben szántó, mert közvetle-

¹ Megjelent a Budapesti Szemle 1900. évi jan., febr. és márcziusi füzetiben s különnyomatban is.

² Shakespeare Hazánkban. A vallás- és közoktatásügyi m. k. miniszter anyagi támogatásával kiadja a Kisfaludy-Társaság Shakespeare Bizottsága. I. II. kötet. Budapest, 1909.

nebb. A képzelőtehetséget kevésbé veszi igénybe, mint amaz, sőt míg az irodalom teljes hatást csak ott ér el, a hol élénk képzeletre talál, addig a színpad — olyan képet nyújt, a mely nem igényel egyebet, csupán figyelmet. Ezt igazolja, hogy vannak és voltak különösen a kultúra legalsó fokán álló oly népek, a melyeknek még irodalmuk *nem* volt, de színészetük már volt. Hiszen alapjában véve — a sámánkodás — a legrimitívebb színjátszás, pedig azt oly népeknél találjuk, melyeknél az irodalom leghalványabb sejtései sincsenek meg.

A magyar színpad — legelső idejében már csodálatos érettséget mutat. Eredeti darabjai kevés kivétellel idegenből átplántált komoly művek — s a fordítások között a világirodalom legelső szerepelnek Schiller épen ez időt reformálja a német színpadot — s a magyar az érettségében teljes színiköltészet után nyúl — s azt veszi át. Hogy kezdetben sok nehézkes, darabos, naiv fordítás nyert hangot színpadán, természetes, — de jelentős az, hogy éles, előrelátó szemmel ki tudta választani, mire van szüksége.

Bayer idézett munkájában végigkíséri a magyar színpad repertoirjából a Schiller-estéket. Vizsgálja a fordításokat, vagy magyarosításokat; igyekszik bő bibliographiát adni a megjelent darabokról — s szól az előadásokról, azok számáról és egykori bírázataikról 1794-től 1867-ig. Majd megvilágítja Schillernek a játékszínről többször hangoztatott felfogását — s arról, mint a színpadot nemesítő tényezőről szól.

Bayer Schillernek 12 darabjáról értekezik bőven. E tizenkét darab több-kevesebb anyagi eredménnyel 1794. márczius 23-tól (Kolosvár, a »*Tolvajok*«) 1867-ig 59 fordításban számtalanszor került színre.

E tanulmányában kritikai részletes munkát nem nyújt, de bevezetésében már jelzi, hogy ezt is várhatjuk tőle.

Bayer e nagyértékű tanulmánya csak fokozza azt a jó véleményt, a mit a magyar színpadról a tudományos világ táplál, s a melyet hogy egyáltalán táplálhat, azt nagyrészt Bayer színészettörténeti munkáinak köszönheti.

REXA DEZSÓ.